

બનાંમે ખુદા.

મુસલીમ ચિતાર.

મુસલમીન સંસારી નાટક.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર :—

શ્રી મુસલીમ ઍમેચ્યુઅર્સ કલબના માલેક.

લખનાર :—

મી. વરતેજવાળા "મનહર.

બજવાનાર :—

શ્રી મુસલીમ ઍમેચ્યુઅર્સ ટ્રુમેટીક સોસાયટી.

આ આખર મુજબ મારી મારફાટની સામે આવેલા

શ્રી "મુસલીમ" પ્રી. પ્રેસના માલેક અને મેનેજર

જાણે જલામદુલેન મલમદભાઈ શીરહાઈ

અમદાવાદનાથાએ છાપ્યા.

સંવત ૧૯૨૦

આવૃત્તી ૧ થી પ્રત ૨૦૦૦૦

(સર્વ હોદ્દા લેખકને સ્વાધીન છે.)

કીમ્મત ચાર આના.

ગાંધીજી
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ
ઉપકાર.

આ નાટક જાહેરમાં મુક્તી વખતે શ્રી આચાર્ય
નૈનિક નાટક સમાજના આહોવાદમાંથી શ્રી
નકુભાર્થ કાલુભાર્થ શાહે પોતાના ઉચ્ચ જ્ઞાનથી
અમોને ઉત્તેજન આપવા ખાતર પોતાની કંપનીના
જાણીતા ખેલાડીઓ અમોને આપી જે કિમતી મદદ
કરવાની મહેરબાની કરી છે તેને માટે, તેમજ મજાકર
કંપનીના ગુનંદા મેનેજર શ્રી હારામશાએ અમોને
દરેક રીતે ઉપયોગી સગવડ કરી આપી અમોને
ઉત્તેજન આપ્યું છે તેને માટે શ્રી નકુભાર્થ કાલુભાર્થ
શાહ અને તેમના ભત્રા મેનેજરનો જીવંત એકસાત
માનીયે તેટલો ઓછો જ ગણાશે.

ઉપરાંત

લાલમાં પ્રેસમેનોની વ્યવસ્થા એ નો આધારણ છે
છતાં આ છુક આપવા માટેની હોંશ અને
લાગણીભરી કાળજીથી કામ ઉપાડી લેવા
ધી મુસલીમ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસના માલિક અને મેનેજર
ભાઈ ગુલામહુસેન મહમદ શરીફના
તેટલાજ આભારી છીએ.

વ્યવસ્થાપક.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૮૮-૫૫ ચર્ચાક

પુસ્તકનું નામ ૫૨-૧૫૫ ચિતાર

વિષય ૩-૧૦

ખુલાસો.

લગભગ અઢા ડિરદુ નાટકો મુસલમાન પાત્રો અને રાહરસમોથી ભજવાય છે પણ તેમાં મુસલમાન કામને ઉપયોગી થાય તેવું કંઈ પણ સંગીન તત્વ કોઈ પણ ઠેકાણે બિલકુલ જોઈ શકાતું નથી. બ્યારે મુસલમાન કામનો બહોળો ભાગ તે નાટકોનો સાબ લેતો આપણે હમેશાં જોઈએ છીએ.

જેથી આ ધી મુસલમાન એમેચ્યુઅર કલમ રચાવવાનો ખાસ હેતુ એ રાખવામાં આવ્યો છે કે શુદ્ધ મુસલમાન સંસારી સવાલો મર્ચતા સુંદર નાટકો રચી કરી આ આગળ વધતા ઉજ્જવતા જમાનામાં કામની ખોટ આપીએ રપટ કરવાની તક લેવી.

આ સરખાતના ખેલ તરીકે ગણીતા મુસલમાન લેખક મીઁ મનહર પાસેથી એક ગુજરાત કાઠીઆવાડ તરફના મુસલમાનોની ચાલુ હાલત બતાવનાર એક મરળ ગુજરાતી નાટક લખાવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું. અને તે બાઈએ પણ ઘણી મહેનત અને જોડા અભ્યાસથી એક તેવુંજ સુંદર ચિત્ર દોરી આપી પોતાના મશહૂર નામનો સાબકામ માટે અમને આપવાની જે હીમ્મત બતાવી છે તેને માટે તેમનો ઉપકાર માનીએ તેટલો આભાર ગણીશો.

હવે જેમ હીન્દુ અને મુસલમાન એક થયા છે. તેમ આ નાટકના એમેચ્યુઅરમાં હીન્દુ અને મુસલમાન બેઉને બેગા કરી બજાવવાનું ફરસ્ત થાયું છે. અને તેમાં ઉમંગથી ભાગ લેતા સર્વ એમેચ્યુઅરો વચ્ચે એકટરોને તે માટે ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

વળી હીન્દુ કામ એકલપેટાપણાનો દોષ ન મૂકે માટે આ મુસલ-
માની સંસારી નાટકમાં એક ઉંચામાં ઉંચું હીન્દુ પાત્ર અમો રજુ કરી
અમારી હીન્દુ બાઇયો પ્રત્યેની એકદીવી પણ જાહેર કરીએ છીએ.

આવી રીતે અમો અમારા હીન્દુ બાઇયો સ થે જોડાયલા હોવાને
લીધે ત્યાં ખુટના ચાલાક માણુઓ પમારથી પણ રોકેલા હોવાથી
આ ખેલ ધી રૂસલીમ એન્ડેન્ચુઅર્સ પ્રોમેટીક સોસાયટીને
નામે બહાર પાડવામાં આગો છે કે જેથી કાઇને ગેરઇન્સાફ થવાનો
સંભવ રહે નહી.

છેવટે ઉમેદ છે કે અમાની આ જાહેમનભરી મહેનતને અમારા કામી
બાઇયો ઉત્તેજનની નજરથી જોઈ મદદરૂપ થઈ અમોને આગળ વધાર-
વાને મોટું મન બતાવશે. જેથી અમો પણ વધુ અને વધુ સંગીનપણે
પગ ભેર થઈ કામ સેવા બજાવવા સાથે આવા સાધનોથી કેટલાએક
કામી ફાંડાને પણ લાભ આપી શકીએ અને અમારી મહેનતની સફ-
ળતા પણ ગણાય. આમીન, આમીન, આમીન.

સેક્રેટરી.

એફ. એસ. ફરસ્તા.

બે બાલ.

મહારા દેખન વિષય સાર્વજનિક છે. છતાં મુસલમાન કામને ઉપ-
યોગી આ ખાસ વિષય મહારા પ્રેમી મુસલમાન મિત્રોના આમહલથી
નિઃસ્વાર્થ આમંત્રણને માન આપી લખવાની મહેનત મેં કરી છે.
આશા છે કે તે મહારા મહેનત મિત્રોનો હોંશ અને ઉમંગથી કું સરળ
અર્થ મહારા મુસલમાન લાઇએનો આદ મેળવી શકું.

કોઈપણ નાટક કે રમત ગમતના સાધનોમાં મુસલમાન લાઇ-
યોની આગેવાન હાજરી એ નીશ્ચીત છે. જ્યારે કેટલીએક રીતે નાટકને
શીખામણનું સ્થાન પણ બનાવી શકાય છે. જેથી આ ખાસ પ્રયોગમાં
રમત ગમત અને આનંદ ઉલ્લાસની સાથે હીન્દુ અને મુસલમાન બેઉને
સરખી રીતે સમજી શકાય તેવી મીશ્રીત મુજરાતી સરળ ભાષામાં
કેટલાએક મુસલમાન સંસારના ઉપયોગી સલાહોને સમાવી જોનારનેજ
આપ મેળે ફરજિયાત ફડચો કરી ચોક્કસ વાત મુઠણ કરવી પડે તેવી
ગોઠવણીવાળા પ્રસંગો મુકવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

મુખ્યમાં મહારા સ્વદેશ સેવાના પ્રયોગ પછી આ બીજો પ્રયોગ
છે જેથી મુસલમાન કામ ઉપરાંત મહારા હીન્દુ ચાહકો પણ મહાદેવ
કાર્ય જોવાને લક્ષ્યાય જેથી તેમની પ્રેમી ઇચ્છાઓને અનુકૂળ આ
પ્રયોગમાં હીન્દુ ડોક્ટરનું પોતાના મુસલમાન સ્કુલ ફેન્ડ પ્રત્યે ઉપમે
તમ મીત્ર ધર્મ રજી કરતું. એક પાત્ર ગોઠવવામાં આવ્યું છે. જે ખરે-
ખર મહારા આ પ્રયોગનું આદર્શ પાત્ર મણાયા વિના રહેશે નહીં.

છેવટે તે કિરતારની દરબારમાં એક પ્રેમ ભર્યું નમન કરી આ
પ્રયોગ રજી કરતી મહારી કામી સંઘાના આશ્રય દાતા, તેના ઉમંગી
સંચાલકો, અને કાર્ય કરતા ઉમંગી એમેચ્યુઅર તથા અનુભવી એક-
ટરો સાથે મુખ્યની નાટક જોનારી ભારી ચાહક આલમનો એક સામયે
ઉપકાર માની અત્રે વિરમું છું.

બ નામે ખુદા.

મુસલીમ ચિતાર.

નાટકનો દ્રુક સાર અને ગાયનો.

અંગ્રી તથા મુસલમાન કોમને આશીશ.

આગળની વાત.

મુસલમાન કોમ અસલથી મઝહબની પાળંદી અને વફાદારી માટે વખણાતી આવી છે, તેમ અબદુલ્લા નામનો એક નેક વફાદાર શખસ પોતાના મુખ અને જુના જમાનાના બંધાણી મલીક સાહેબ નામના જમીનદાર માલીક પાસે નેક દીલની નોકરી કરતો હતો, જે જમીનદારની ઓરત ઘણી પાક અને શાણી હોવાને લીધે તે નોકરને ઘણી બરદાશથી પાળતી હતી, પણ કુદરતી કારણોને લઈ તે નેક ઓરત મોટી વયે બે બચ્ચાંઓ જેમાં (શીઝા નામની) એક મોટી છોકરી અને (ફરીદ નામનો) એક નાનો છોકરો મળીને નોકરની સંભાળનું કામ પોતાની મોટી છોકરી શીઝાને સોંપી જન્મત મુઝીન લઈ ત્યાર પછી જુદા જમીનદારની મુખાબતે બોમ થઈ તે નોકર છેક જુદા પામાં બર તરફ થયો અને પોતાના મા વિનાના બે બચ્ચાંઓ જેમાં (ફજલુ નામનો) મોટો છોકરો અને (અમીના નામની) નાની છોકરીને લઈ દુનયની ગરીબાઈના હજારો દુઃખો ઉપાડતો પોતાની કંઠાળ ખૂંપડીમાં આજે મોતને બીજાને પડેલો માલુમ પડે છે, બપોથી આ નોકરનો શરૂઆત થાય છે.

અંક પહેલો.

પ્રવેશ ૧ લો—

રથળા કુંપરી અમદુલ્લાની નાની છોકરી અમીનાનું પોતાના બાપના મોતના બીજાનાપર દોલ પીગળાવનાર કહ્યાંત પાછળથી પોતાની નેક માદરના પગલે ચાલનાર શીઝાએ આવી મરતા અમદુલ્લા તથા અમીનાને હીમ્મત આપી બે શીકર ખનાવવા ફાલ આપ્યો. પછી ફત્તુના રકુલ ફન્ડ એક હીન્દુ ટાકટરે અમદુલ્લાને તપાસવા આવતા પોતાના ગરીબ મીત્ર પ્રત્યેના અળખા ઉદગારો હેવટે વફાદારીમાં અમદુલ્લાનું મરતું, મરતું કાપ્યું.

ગલીર ટપ્પો.

પ્રવેશ ૨ જો—

જમીનદાર મલીક સાહેબના નોકર ગફલીમાની મુસલમાન કામની હિન્દુતાનની આગવાનીના હિસાબ આપી આપી કાકેણા કરતા અફીજુ તથા હોશનાં બંધાણી મલીક સાહેબ અને તેના જેડીતર શેરખાન સાથે તેની રમુજ રકાસ લીયાકત અને નજાકતના મોટા ઇન્નરદાર પાગલ નવ્યાઓ નુરજમાલ અને નુરકમાલની હવ્યાની નવ્યાખીતો આશકી ચિતાર ગફલીયાતો ગમતબયો ગડગડાટ અને જુના તથા નવા જમાનાના મુસલમાન કામના જાહીલોનું મુંદર ચીત.

પ્રવેશ ૩ બે—

આરાસના મકાનનો લાગ ફરીદની સાલગ્રેહ દુનીયાના
 ઇનસાનો પોતાની સાલગ્રેહને દીવસે શા માટે ખુશાલી
 કરે છે. તથા ફલો વીગરે ભેટાના દારણોની સમજણ
 પાક અંદગીના દીવસે જુના અને નવા મીયાંભાઈઓની
 મુજરાની મજલસ અને રમુજ ટેન્ડો.

પ્રવેશ ૪ થો—

ફરીદ અને અમીનાની પટ્ટા ઉપરથી થતી ચીઠ્ઠી મળક
 જ્યારે ફજળુ અને શીઝઝાની દુપટ્ટા ઉપરથી થતી પાક
 પ્યારની તેક નીશાનીયો નાપાક નવ્વાય રહેમાન—
 ખાનનો ફજળુને જમીનદારના ઘરમાં જોઈ બળાપો.

પ્રવેશ ૫ મો—

નાયક ગુલાબનું મકાન ગુલાબ તથા રહેમાનખાન
 એ બેઉની એક બાજને છતરવાની યુક્તીએ ધરણા
 દાગીના તથા મોટરમાં ફરવાની લાલચે ગુલાબે રહે-
 માનખાનના પ્રપંચમાં શામેલ થવું. જમાલકમાલની
 નવ્વાબી બેવકુફીના ગોટાળાની ગમત રહેમાનખાનના
 દોસ્તો સાથે સર્વંગી શરાબી દોર જેમાં એકનું દારૂ
 પી બેચુદ્ધ બની જવું જેને રહેમાનખાને પોતાની
 પાસેથી દૂર કરી દેવો અને જમાલ કમાલને સાથે લઈ
 સર્વનું કાવતરું પુરું કરવા જવું.

મલીક સાહેબના મકાનનો ભાગ બેશુદ્ધ થયેલા
છાકટાની સારવાર કરતાં મીત્ર પ્રેમી, ડાક્ટરને મળેલી
ફળજીવી પીશેના પ્રપંચની ગંભીર આતમી જે ઉપરથી
તેને બચાવવા દોડી આવવું તપાસ તથા પોલીસની
મદદ માટે જવું રહેમાનખાનની ટોળીનું ભયંકર કામ
ફળજીવે બેશુદ્ધ કરી ઉપાડી જવો બીજા કાવતરાની
તકવારી જ્યાં ડાક્ટર આવી જતાં સખત બાથમ બાથ
લગાઇ જેમાં ઘરમાંથી ફરીદે આવી રહેમાનખાનને
ચરણ કરવો ડાક્ટરના ડરથી નાસતા જમાલ કમાલે
ટોળીનું ભોપાળું ફોડી નાંખવું ડાક્ટરે ફળજીવે બચા
વવાની અડગતા લઇ જવું પાછળથી રહેમાનખાને
ફરીદને છેતરવા જતાં તુરત તેને પોલીસે પકડી લેવો.

સીન ટ્રાન્સફર

રહેમાનખાનના માણસોએ ભાગતાં ભાગતાં ફળજીવે
બેશુદ્ધ હાલતમાં બેઠેલી નદીમાં ફેંકી દેવો. પણ ડાક્ટરે
મીત્ર માટે પોતાના પ્રાણની દરકાર ન કરતાં તેની
પાછળ નદીમાં તુરત ફેંકી પડવું.

ટબસો.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—

ફીઝાનું દીવાનખાનું ફજળુના દુખા માટે ફીઝાનું કદપાંત અને વફાદારીનો બદલો વફાદારીથી વાળા આપવા ફજળુ પાછળ જવાનો ખોતાનો અડગ વીચાર પણ અહિં તરફની ભાઈ તરીકેની વફાદારીમાં ફરીદે તેને તથા મલીક સાહેબ વીગેરેને સમજવી ફજળુ પાછળ નીકળી જતું. ટૂંકો.

પ્રવેશ ૨ નો—

અંધાર જંગલ બીખારી હાથતમાં આવી પડેલા પ્રેમી મીત્રા ફજળુ અને ડાકટરનું ભુખ્યા તરરયા ભયાનક વાંજળી અને વરસાદની ગર્જનામાં ભટકતા ફરતું જેસંગ અને ખોડો નામના જંગલી બીડોની પરમાર્થ બરી બહાદુરીથી અને મીત્રાનું અંધાર દુખમાંથી ઉત્તવળ મુખમાં આવી જતું.

પ્રવેશ ૩ નો—

ફેદખાનું ખોતાના પનાહની શેડી સગપરથી ખુદના ઘરની સગબોના વીચાર ફરી સીધી રાહપર આવી ગએલી ગુલાબના કેરવાયણ વાંચાએ રહેમાનખાનનો તેમાં તીરસ્કાર અને વધુ ફેરવ કરવા માટે દબાણ લીધાકત અને નજાકતના નખુના જમાલ કમાલના હાલ હવાલ હાલ પણ મલીક સાહેબે તેને છોડાવી જવાથી તેઓની ખુશાલી પાછળથી મુખ સંતરી એને દાવપેચમાં લઈ રહેમાનખાને ત્યાંથી ગુલાબ સાથે સંતરીયોના વેશમાં નાસી છૂટવું. ટૂંકો.

પ્રવેશ ૪ થો—

કીજા અને અમીનાનું ફજળુ અને ફરીદ માટે
કદપાંત ગફલીયાથી વધારે.

પ્રવેશ ૫ મા—

ગર કીયાકત કે નજાકતના સંતરીયાના હાથમાંથી
રહેમાનખાન નાસી ગયાની જાપામાં જાપાયેલી ખબર
ઉપરથી જમાલ કમાલની કીયાકત અને નજાકત માટે
અફસોસ અને સરકાર તથા રાજ્યને શીખામણ
આપવાની સમજુતી ગડબડીયા ગફલીયા સાથે ગમતમાં
રહેમાનખાનને પકડવા જવા માટેના આકસ કરાવ
અને પેડેની પાલાદરી.

પ્રવેશ ૬ ઠો—

સ્થળ પહાડનો ગુફા ડાકટર તથા ફજળુને ખોડા
તથા જેસંગ તરફની આનંદની મહેમાની પછી રહે-
માનખાન સાથે ફરજયાત નાસી નીકળેલી ગુલાખન
તેને પણ છોડી ભટકતાં ત્યાં સંતરી વેશે આવી આવું
જેને શક ઉપરથી પકડતાં રહેમાનને પોણાતમી
પરથી પકડી લાવેો અને શોધમાં નીકળેલાં ફરીદનું
પાણુ માણસો સાથે ખબર મેળવી આવી પહોંચવું
સર્વનો અણુધાર્યો ખ્યારણ્યો મેળાપ જ્યાં જમાલ
કમાલ પણ રહેમાનખાનનાં શોધમાં ત્યાં આવી ચડતાં
ઉદ્ધા બીલોના હાથે તેઓ લુચ્ચાના સાથદાર
હોવાના શકમાં ફરી તેઓનું પકડાઈ જવું સાથે ફરીદને
હાથે રહેમાનખાનને, ખોડા અને જેસંગની મદદથી
પેડેમાં ફેદ કરી લેવો. ટપ્પો.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—

ફીઝા અને અમીનાની ખુશાલી સાથે અરસ
પરસ મુખ રકગાદી.

પ્રવેશ ૨ લો—

ગફલીયાના હાથમાં કેદી તરીકે સોંપાયલા જમાલ
કમાલની ધમાલ પણ મલીક અને શેરખાને વળી
પાછા તેમને શીખામણ આપી છોડી દેવા કે
મોચીના મોચી.

પ્રવેશ ૩ લો—

સર્વનો ખુશાલી બરો મેળાપ બાદ પોતાના
મુસલમાન મીત્રને પોતાનો પ્રાણ ત્યાગવા તત્પર
રહેનાર બહાદુર મરદ હીન્દુ ડાક્ટરના હીન્દુ મુસ-
લમાની કામની અધ્યક્તા વીશેના ઉત્તમ વીચારે રહે-
માનખાનનો પસતાવો અને માફી ગફલીયાના કહેવાથી
ગુલામનો ફીઝાની આકરડી થઈ પોતાની આક્રીની
ઉમર ગાળવાનો ફરાવ અને છેવટે ફીઝા અને ફજલુ
તથા ફરીદ અને અમીનાની શાદોનો પ્યારો અને સુખી
સંબંધ તથા આનંદ, આનંદ, આનંદ.

પાત્રોની પિછાણ.

પુરૂષ પાત્રો.

- ફળ્ગુ.....અળદુલ્લાનો શીખેલો ફરગંદ.
ફરીદ.....મલિક સાહેબનો ફરગંદ.
ડોકટર.....એક મિત્ર પ્રેમી ખાનદાની દિનદુ ગૃહસ્થનો
દેખવાયેલ એટો.
મલિક સાહેબ.....જુના જમાનાનો જમીનદાર અધ્યાણી.
એરખાંત.....જમાનદારનો જોડીયો.
ખોડો }નિર્મળ હૃદયના જંગલી બીલો.
જેસીંગ }
અળદુલ્લા.....એક વફાદર નોકર ફળ્ગુનો પાપ.
ગઢૂલીયો.....મલિક સાહેબનો ગડબડીયો નોકર
રહેમાનખાન.....એક નીચ હૃદયનો નાપાક નવ્વાખ.
જમાલ } ...લીયાકત અને નજાકત દઝારદાર એ મુર્ખ નવ્વાખો.
કમાલ }

સ્ત્રી પાત્રો.

- ફીઝઝા.....જમીનદાર મલિક સાહેબની પરગળુ અને શાણી એટી.
અમીના.....જુદા અળદુલ્લાની નાની એટી.
ગુલાબ.....એક નાયકા.

ઉપરાંત સંતરી, સિપાઇ, ઇન્સ્પેક્ટર, સાહેલીયો, પારસી
તાતીયો, દારૂડીયા વિગેરે વિગેરે.

બ નામે ખુદા.
મુસલીમ ચિતાર

નાટકના ગાયનો.

અંદગી.

મહાય કાળે ઓ ! સત્તાર

નમન વગ્ગને પાર પાર

ધરીને પ્યાર ઓ ! કાતાર

સદગતનો દેજે પાર

અમ અરજ દીસે ઉતાર

અમે નિજ કામનું કંઈ કામ કરવા હામ ધારી છે

મરીબ કીદવી દીસે તેમાં આશ તારી છે

ધરીને પ્યાર ઓ ! કાતાર

બાબાઓ—

૨

પ્યારી મુસલમાન કામ અમારી વચમાં પંકાવે—ફિત ફિત.

અમલી મજબૂત યાનો શૌકત લઈ પાછી ગાળે (૨)

અધી અદિયો કામ તણી ઝટ દૂર બની જાળે—અદિયો.

મદમ હુનરની રૂટી હદિસો ચિતમાં નિત રહાળે (૨)

અરી તરકકીના દુનિયાને આપી આવાળે—અહોનિશ!

એક દાલી મસલામતી પ્રીતે પાળે તે પાળે (૨)

મરૂલીયા—

૪

લોકો કહે છે આ દુનિયામાં મિયાં બાઈની બલિદારી
 ભરી સહરીયો વાંછી ટોપી રૂઆલમાં જાતી ન્યારી
 જાંચ ટંબડી ચાલ વાંકડી મોઢે પાનની પીચદારી
 આકકડ ફકકડ ફરે હંફડી થઇ બેવડાની ધુનડી વધારી
 નહીં કોઇ તે સમ રંગીલા

આશક માથુકન્ય ખેલ કરે

નહીં કોઇ તે સમ રસીલા

આ દુનિયામાં કબ્બાલ આરે

આ આ આ આ આ આ આ આ

હરતા હરતા

કજીયા કરતા.

દીલ નહીં ડરતા મારે કે મરતાજી ખરે—લોકો.

મરૂલ, મલિક, શેરખાન,
 જમાલ, કમાલ

૪

એ જ પધારો પધારો (૨)

જ આ લીધાકરે જ આ નચકરે

હું મરતાનો ચાલમાં છું હું પામલ હર હાલમાં—એ જ.

બડીયે બાંકે જવાન

પુરે પુરે પેલવાન

દર હરે નવાબી રૂવાબમાં

દર થઈ જાયો મારી દાબમાં

હાથ લીધાકત હાથ નચાકત

નહીં શેરીયા સાહેબકું દુનિયાસે લેખ્યા દેખ્યા

સચી નવાબી ભરીદે હસિમે બાપો બાપો મહેબૂબ

શું કેવણું શું કેવણું શું કેવણું—એ જ.

ફરીક—

૫

અહા દીલ મારું આજે ખુશીથી બરાયે.
 ખુશીથી બરાયે દીલ આ આગ આગ થાયે—અહા.
 નજર મારી ન્યાં ન્યાં ફરતી
 જળાતી આનંદની બરતી
 હસીના સમન્દર તરતી
 ફરતી જળાયે—અહા.

ફળગુ—

૬

ખુદાની અંદગી માટે જગતમાં અંદગાની છે
 ખુદા છે એક સાચો ને જગત સઘળું આ ફાની છે
 હબ્બરે આદશાહેએ બહે દુનિયા આ ડોલાતી
 મગર આજે અહીં તેની નહીં તામે નિશાની છે
 કહે જન્નો મલક મોટા ફલક પર સર ઝુકાવીને
 તખત તો નેજ છે કાયમ જે તખતે આસમાની છે
 કહાની સાથ સાચાને મને નિત માનિયે “મનહર”
 નહીં મોળે મળતી હાં જરાએ જવેદાની છે

ફીઝા સહેલીયો—

૭

ખંદેનો સહુ ચાલો પ્યાર ધરીને આજે ઝૂલતાં જઈએ
 પલ પલ હર દમ હસતાં રમતાં અંતરના આશિશ દઈએ
 સુંદર દિન આ સાલમેહનો ખુશી દીલ સહુના ડોલે
 ગાન તાન કરી શુલિસ્તાનમાં આજે પંખા ઓલે
 એવી દીલની આશીશ દઈએ
 મીડી આ ટુલ જાગ બગીને ફરીદમીયાંને વધાવો
 વરસાવો વરસાદ ફુલોના આવો ખહેનો આવો.
 મીડી દીલની આશીશ દઈએ

ફીજજા સહેલીયા—

૮

સુખમાં નિત શાદ રહી આનંદ જૂગ લઈ

જગ કરજો

પ્યારા દીન જનતા દુખ દરજો સુખ કરજો—સુખમાં,

હમ કામી હમ વતનને, એક ગણી નિત નેક

વધજો આગળ ઇજજતે, નેક ધરી એ દેક

પરવરને ખુશ કરવા, દુનિયાના દીત હરવા

આ ભવસાગર તરવા કરજો કામ

ચર્ચ નામી, ઇજજત પામી, જગમાં જામી

ખુશ રહો—સુખમાં.

ગુલામ—

૯

કલતો ગાલી દે ગયો રે

આજે કયું છુપાએ કાના—કલ તો.

આજે કયું છુપાએ કાના, આજે કયું છુપાએ કાના

કલ તો ગાલી દે ગયો રે

કાલી કાલી કમલી વાલો

મીઠી મીઠી મુરલી વાલો

છાટા છાટા અસરી વાલો—કલ તો ગાલી દે ગયો રે

સાખી.

બન મિંદરાગત કી બાત, શોભા આજ કયુ આર

એલે હોરી અસન મેં, રાધા નંદ કિશોર

બનમેં ઘેનુ ચારનહારો

રાધાજીકો પ્રાન પ્યારો

નંદ કો હૈલો દુલારો

કલ તો ગાલી દે ગયો રે

અમીના—

૧૦

આજ બોળી હું બાળા બિચારી બની

પુરી આજે કસોટીની વારી બની

મનહું મુંઝાય ગાંઠે

દીલ આ ગજરાય આંધે

શરમે બનતું બિચારું

હાય આજે મારી આ કેવી લાચારી બની

આજ બોળી.

શીઝઝા, અમીના, ફરીફ—

૧૧

રહીયે બિરાદર જેની સાથમાં

તેનું હાથમાં ધરીયે જાતન

રહે રખ રાજી એવી વાતમાં

(શુ) જાત કે પર જાતમાં

આ બહેન મને ન શરમાવે

ના બહેન મને ગજરાવે

આ તમારા ત્યારાં ત્યારાં ત્યારાં

ત્યારાં બોલથી—રહીયે.

શીઝઝા—

૧૨

મારા અલબેલા એ ગરવા પર હું તો દિવાની છું
હું તો દિવાની છું મને હરદમ મસ્તાની છું

બધું ધનમાલ છે નિસાર એનીએ ગરીબીમાં

નથી આ જાનની દરકાર એનીએ ગરીબીમાં

સહુ સંસારનો છે સાર એનીએ ગરીબીમાં

જજાતો પાક પુરો પ્યાર એનીએ ગરીબીમાં

દીલ આ ડાલે એના બોલે

હું તો પાણી પાણી છું મારા

જાઓ પ્યારા બનીને નયન તારા હુતારા
 હો જો હું બોળી જુલેલી આ નાર
 જુઠા જુઠા કરી બહાના બનાવો
 બતાવો છો જુઠો અંતરનો પાણ પ્યાર—જાઓ,
 મુખ કાંઈ ખોલો
 દાસ ન્યાહ ખોલો

મીઠાં વેણ બોલી ડાલાવાને ડાલો
 એવી રીત ન હાંપ મિત ચિત ચતુર ખોલો—જાઓ,

ફીઝલા અમીના સહેલીયા— ૧૪

હુખ કોને ગલન કહું અરે
 મને પાડી રહ્યા છે મારો પ્યાર
 કરી આ ગમ અરે જો બહેન મહા આંસુ બરો
 નહીં કહ્યાંત કરો મારો ધીર
 ધીરો જો પ્યારા બહેની મારા ધેલા શું થાઓ
 જુદા સૌ કરશે મારું હુખ તમારું થાશે ન્યાહ
 બેની ધેલાં શું થાઓ

હો મિત્ર ધમ જો મારો
 નવ પ્રાણ ગલ્યો લવ પ્યારો—હૃ
 અગાધીત મંકટ લેવ આને
 પણ થાઉં ન કહી ન્યારો—હૃ
 મિત્ર કાળ આ દેહ ગજો તો
 ધન્ય સદા જન્મારો—હૃ

સદા તન પ્રાણુ છે કુર્યાન જગમાં મિત્રને માટે
 પ્રજાનાં ધર તણું પણ માન જગમાં મિત્રને માટે
 સમર્થો કે સંબંધીઓ બલે હો સર્વ અંતરનાં
 મિત્રા અંતર છે અંતર સ્થાન જગમાં મિત્રને માટે
 મળે બે મિત્ર મન બેળાં તો દેવો પણ ડરી જઈને
 સદાએ આપતા સન્માન જગમાં મિત્રને માટે

મજબૂતીઓ બેડી પડીઓ ખુદાયા
 કરણી બરણી ખરી તુજ માયા—ગજબ.
 નહીં કોઈ દીન આ દુનિયામાં
 પાપીના ઠીક પાયા
 જઈ જુનાહોની સરખી સળઓ
 શું ગાંડા કે ડાયા—મજબ.
 જન્મતા દોઝખની આ જગમાં
 પડતી સફ પડ પાયા
 જામજાને સમજાવે એ તું
 જુખન મદાએ મવાયા—ગજબ.

શુભાષ—

૧૮

જુરી દુનિયાનો સાહેબ નથી કાઈ જમાનો
 નથી કાઈ જમાનો સાહેબ નથી કાઈ જમાનો—જુરી.
 કરી કાઈ પાપો છાના ફોગટ મન કુલવાના
 હિસાબ એ લઈને પાના આંતે ખૂલવાનો—સાહેબ.
 સરપર નકકી જો મરવું શીદને કાઈ પાપ કરવું
 ખુદથી ડરોને કરવું ખરો એ નિશાનો—સાહેબ.

ફીજા—

૧૯

દોમતી ધરતી ઉગ્ગડ વેરાન—હાં. હાં.
 નાયા ઠરતાં તનડામાં પ્રાણુ જરીએ
 ગરીબ તણાએ દુઃખ સંભારી
 તરી જાએ તન જાન.
 આફતભરી એ જીંદગી એની નજર તરતી કરે
 માલિક તુ કરજે રહમ આ જીગર એ વિનતિ કરે

અમીના—

૨૦

ઈનસાનમાં જ્યાં સાન છે જ્યાં સર ઉપર એહસાન છે
 મલિકનું જ્યાં માન છે ત્યાં જાન પણ કુરબાન છે.
 વફા છે નામ એનું ને હદયની એ સફાઈ છે
 સદા જેમાં રહેલી અન્નદાતાની બલાઈ છે
 ન જેના ખવાયમાંયે પણ કદાપી એવશાઈ છે
 વફા બસ આ વફા એ જન્મથી સારી કમાઈ છે

જમાલ, કમાલ, ગદૂલ—

૨૧

આ અકકડમાં થઈ ફકકડમાં
આમમાન સુધી જઈને દમમાં

જસ બસ કેસ બલથી
પકડી તેને લાવીએ દમમાં

હા. હા.

જાન તણી પરવા નહીં કરતા
પ્યારી એક લીયાકતમાં

જે હરદમ આ દીવથી મરતા
બસ એક કઝાકતમાં

બનીને મોટા જઈ સંગાથે
પકડી જગડી ખેડીયો હાથે
જુઆને લાવી જડીયે બાથે
શું માને મળે સરકારે (દમવું)

હા પકડો જઈ જકડો
અહિયાં ઉભા નહીં અકડો.

લીસડીઆ—

૨૨

છાણા વીણા ગઈની મુજને વીંછીડે કટકાડી
મરી ગઈ મરી ગઈ અરરરરરરરર
ઉતાર મારો વીંછીડો હું મરી છેલડા મરી
દીયરજી ઉતારે મુને આંખે આંસુ આવે
મરી ગઈ મરી ગઈ અરરરર—ઉતાર.

સસરોજી ઉતારે મુને લાજ ખશોરી આંખે
મરી ગઈ મરી ગઈ અરરરર—ઉતાર.
પરપચોજી ઉતારે મુને ટાઢી લેફ આવે
જીવી ગઈ જીવી ગઈ અકાકાકાકાકાકા—ઉતાર.

શીલકા-અમીના—

૨૩

શી ઉછળે આજ ખુશાલી

સુખના દીન આવ્યા ચાલી

થઈ પુરણ આશા અંતર ઝાલી.....ઉછળે

ખડેન બાઈને બેટી પ્યારે

તન મન સહુ તે પર ઓવારે

દીધો ખુદાએ એ દીન....હાં....હાં

ખીલી ગઈ સહુ કળી કળી દીક્રની ડાળી.....ઉછળે.

દી-પ્રસાદ-અમીના—

૨૪

પ્યારી દુલારી આજે થઈ તું અમારી,

ખડેતી યતો ન આવરા (૨)

આન આન તારી હવે વધશે સહુ આનમાં

મગશે સહુ માનમાં

ખડેન આળા બોળી ના ખનાયો ના ખનાવો

નહીં નહીં હવે છેક માન આઓ

રાહ્યા નહીં દર થાઓ થાઓ થાઓ

બેટીયે પ્યારથી આઓ આઓ આઓ.....ખડેતી

જરા થોડા શરમાયો હવે જાઓ જાઓ જાઓ

ગિયારી હું હારી તમારી દુશિયારીથી નહિ સનાઓ

ઓ વાહરે મારી મેન રે વાહરે તારા નેનાં.....ખડેતી

જમાલ-કમાલ)

અલીક-શેરખાં) —

૨૫

મહેલ—

હાજ પધારો મીજલસમાં દીલ ખુશ ખુશમાં

આનંદ કરો આનંદ

બસ ચાલીય આ લીયાકતમાં આ નઝાકતમાં

આનંદ કરો આનંદ

અચ્છી અકકલ અચ્છી ખાતે

આજે કરો આનંદ કરો આનંદ હાજ

સદા દીલ સાફ રખકે કામઠી ઇઝત બડાઓ તુમ
અબી નાદાનપન કો છોડકે સીધે હો બડો તુમ
અચ્છી અકલ અચ્છી ખાતે

સમજ્યા બેટા ચાલો લયાકત હેં બેટા...હાં...બેટા
ચલો નાકત મુપ આપો ! આપો ! કા કેવણા

શું કેવણા શું કેવણા

ફીજા-સફેલીયા—

૨૬

આજ સખી રંગ નવા રંગે છે

અંતરનાં હોંટા ઉમંગે છે

ઉમંગે ન રંગે કા સંગે જરા

અંગતો બિંગલ છે અંગે વાહવા

આમ બોલી નકામા મતાવો નહીં

એક બોલોને નાવક બતાવો નહીં

ખાલસા ગુમાન કરો ચમચ ખર્ચ માનમાં

ચાલો દુનિયાના દંગે સમજ્યા

સમાપ્ત.

ધી મુસલામ અમરુઅરસ ફેમટીક સોસાયટીના માત્રેક

ફીદાદુસેન હુમુક વરતેજવાળાએ પોતાને મારે

ખાલીવાળા ધાન્ડ થીઅરમાંથી પ્રસિદ્ધ કરી છે.

